

Stora gatan i Sigtuna

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning Sigtuna 195:1
Stora gatan 28B, Sigtuna 2:152
Sigtuna stad och kommun
Stockholms län
Uppland

Kristina Jonsson

Stora gatan i Sigtuna

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning Sigtuna 195:1
Stora gatan 28B, Sigtuna 2:152
Sigtuna stad och kommun
Stockholms län
Uppland

Kristina Jonsson

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2016

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande MS2012/02954.

ISBN 978-91-7453-574-7

Tryck: Stiftelsen Kulturmiljövård 2016, Västerås

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning.....	5
Historisk bakgrund	6
Den arkeologiska undersökningen	6
Undersökningsområde	6
Syfte och genomförande	7
Resultat.....	7
Utvärdering	7
Referenser.....	8
Tekniska och administrativa uppgifter	8

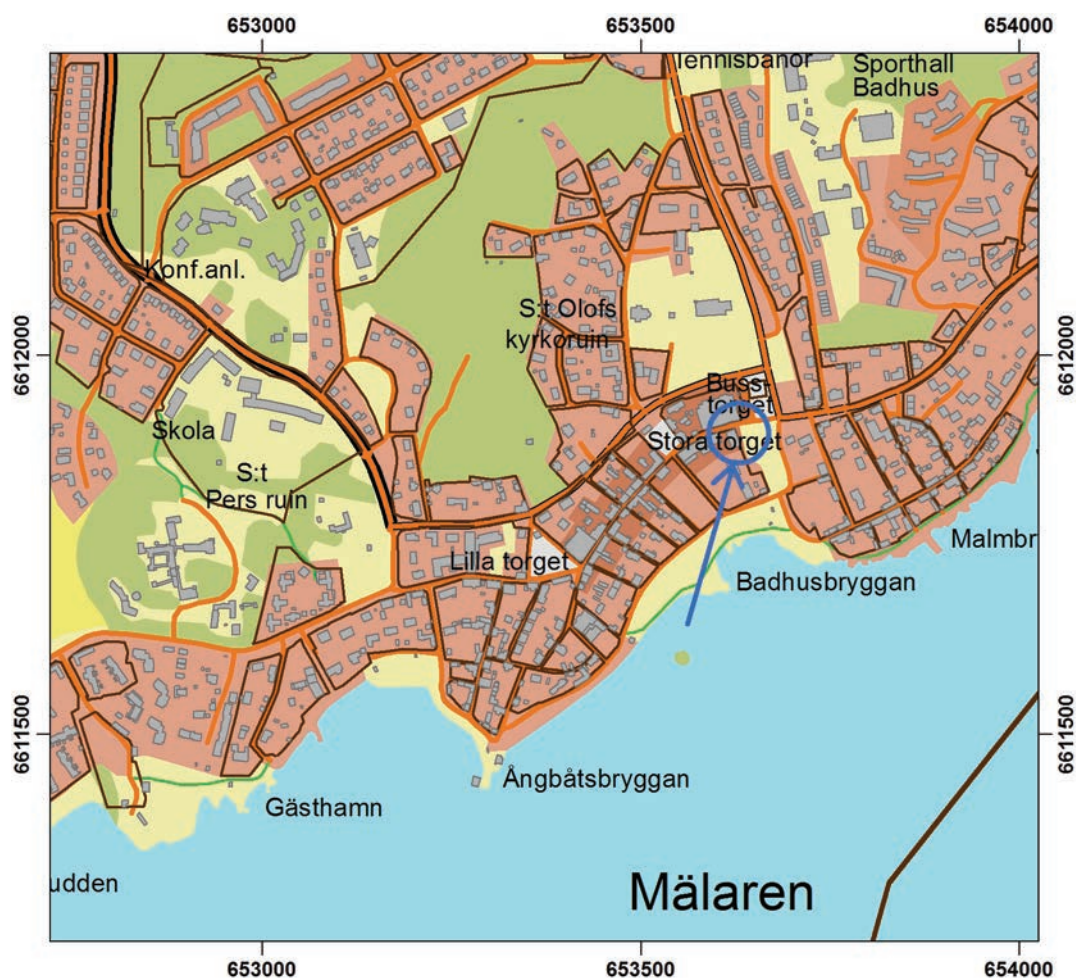
Figur 1. Utdrag ur digitala Terrängkartan. Platsen för undersökningen är markerad med en röd cirkel. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Under november månad 2016 har Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheten Sigtuna 2:152 och i Stora gatan, Sigtuna stad och kommun. Undersökningen föranleddes av att det skulle schaktas för en ledningsdragnings. En yta på cirka 2,5 m² i anslutning till Stora gatan schaktades ner till mellan 0,3 och 1,2 meters djup. I schakten framkom endast recenta fyllnadsmassor.

Inledning

Med anledning av att Eltel Networks skulle schakta för en ledningsdragnings i Stora gatan i Sigtuna (för platsens läge, se figur 1–2) har Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning under november månad 2016. Stora gatan ligger inom fornlämning Sigtuna 195:1 (stadslager), och undersökningen genomfördes efter beslut av Länsstyrelsen i Stockholms län. Det arkeologiska fältarbetet gjordes av Kristina Jonsson, som även har sammanställt denna rapport.

Figur 2. Läget för undersökningen markerat med en blå cirkel och pil. Utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:10 000.

Historisk bakgrund

Sigtuna är, om man bortser från det vikingatida Birka med dess urbana funktioner, Sveriges äldsta stad. Den grundlades runt år 980 som en efterföljare till Birka, och hade tidigt en kyrklig prägel. I början av 1060-talet inrättades ett biskopssäte i staden av ärkebiskop Adalbert av Bremen, och i Adam av Bremens historia om Hamburg-Bremenstiftet från omkring 1070 omnämns Sigtuna som en kristen motpol till det hedniska Gamla Uppsala. Mynt slogs tidigt i staden, de äldsta är från perioden 995–1030 och har präglats för kung Olof Eriksson (Skötkonung) och Anund Jakob Olofsson (Tesch 2008:324 med referenser, Ros 2009:9).

Ett stort antal arkeologiska undersökningar har gjorts i Sigtuna genom åren. Många av dem har varit små schaktningsövervakningar som den som redovisas i denna rapport, men det har även genomförts några stora slutundersökningar av den medeltida stadsbebyggelsen. De större undersökningar som är av relativt sent datum och därmed väldokumenterade har dock gjorts längre västerut i staden i förhållande till det i denna rapport aktuella området.

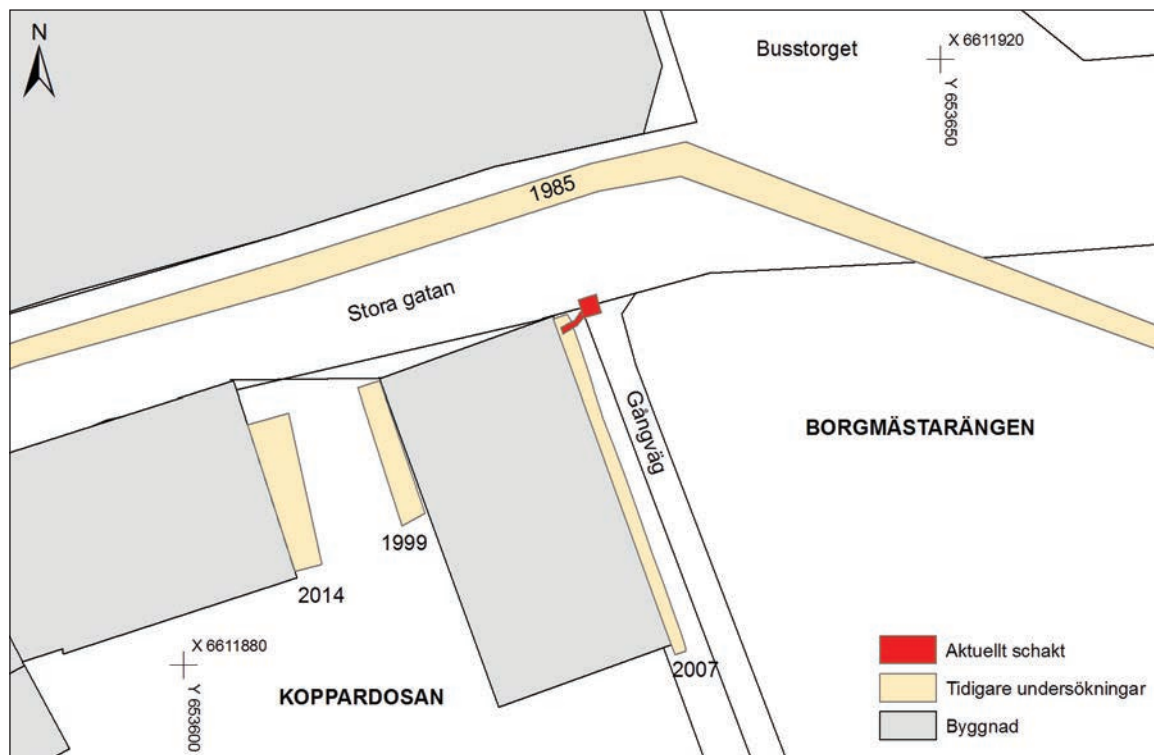
I Stora gatan har schaktningsövervakningar gjorts tidigare. Ett schakt som grävdes 1985 löpte norr om kvarteret Koppardosan och därefter ner i de norra delarna av Borgmästarängen (figur 3). Där påträffades bland annat bebyggelse lämningar från 1000- till 1200-tal som legat i anslutning till en vik som vid den tiden täckte stora delar av det som idag är Borgmästarängen (Wikström 2009:5 med referenser).

I kvarteret Koppardosan har ett flertal mindre undersökningar gjorts. Ett schakt som grävdes 2007 gick längs med hela den östra väggen av den byggnad som ligger i kvarteret Koppardosans nordöstra hörn mot Stora gatan. Schaktet grävdes ner till mellan 0,8 och 2,0 meters djup, och vid undersökningen dokumenterades kulturlager med en sammanlagd tjocklek på mellan 0,5 till 1,1 meter. De äldsta nivåerna har tolkats vara från vikingatid till tidig-/högmedeltid. Rester av en gångväg/passage från efterreformatorisk tid påträffades på en högre nivå, cirka 0,5 meter under dagens marknivå. 1999 grävdes ett schakt längs samma byggnads västra vägg, upp mot Stora gatan. I detta påträffades, på cirka en meters djup, en så kallad härknöl med minst två ugnskonstruktioner daterade med hjälp av fynd till 1000- eller 1100-tal (Wikström 2009:8ff). En schaktningsövervakning 2014 intill huset, beläget väster om det ovan nämnda, påvisade endast sentida lager (Jonsson 2014).

Den arkeologiska undersökningen

Undersökningsområde

Schaktet grävdes från trottoaren på Stora gatans södra sida, över en gångväg och fram till den byggnad som ligger vid Stora gatan i kvarteret Koppardosans nordöstra hörn (figur 3). Det omfattade en yta av 2,5 m² som vid undersökningstillfället var täckt av asfalt (i trottoaren), grus (i gångvägen) och mindre buskar (intill byggnaden).

Figur 3. Schaktets läge i förhållande till Stora gatan och Borgmästarängen. På planen ses även de tidigare schakt som omnämns i rapporttexten. Utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:500.

Syfte och genomförande

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att dokumentera eventuella äldre kulturlager, konstruktioner och fynd om sådana påträffades.

Undersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning under arbetets gång. Schaktet grävdes med maskin, och dokumenterades genom manuell mätning.

Resultat

Inledningsvis grävdes ett 1,2 × 1,2 meter stort och 1,2 meter djupt schakt i trottoaren intill en brunn. Schaktet förlängdes därefter med en cirka 2 meter lång och mellan 0,3 och 0,5 meter bred utlöpare mot sydväst in över gångvägen, fram till husväggen i väster. Förlängningen grävdes endast till 0,3–0,6 meters djup. I samtliga delar grävdes det i äldre ledningsschakt och redan störd mark; det enda som påträffades var recent utfyllnadsgrus.

Utvärdering

Schaktningsövervakningen gav inga arkeologiska resultat, då schaktet endast grävdes i äldre ledningsschakt. Vid tidigare schaktningsövervakningar i det omedelbara närområdet har dock kulturlager och äldre konstruktioner som gatubeläggningar och bebyggelse påträffats.

Referenser

Jonsson, Kristina 2014. *Kvarteret Koppardosan i Sigtuna. Arkeologisk förundersökning i form av schaktkontroll. Fornlämning Sigtuna 195:1, Kvarteret Koppardosan 3, Sigtuna stad och kommun, Uppland, Stockholms län. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2014:72. Västerås.*

Ros, Jonas 2009. *Stad och gård. Sigtuna under sen vikingatid och tidig medeltid.* Uppsala universitet, Occasional Papers in Archaeology 45. Uppsala.

Tesch, Sten 2008. Sigtuna ca 980–1200 – det maktpolitiska och sakrala stadsrummet. *De første 200 årene – nytt blikk på 27 skandinaviske middelalderbyer*, s. 323–340. Universitetet i Bergen Arkeologiske Skrifter, Nordisk 5. Bergen.

Wikström, Anders 2009. *Koppardosan 2 & 3, Sigtuna 1995, 1999 & 2007. Rapport Arkeologiska förundersökningar.* Meddelanden och Rapporter från Sigtuna Museum nr 36. Sigtuna.

Tekniska och administrativa uppgifter

Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:	16150
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	43111-35084-2016, 2016-10-20
Typ av undersökning:	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Undersökningsperiod:	1 november 2016
Personal:	Kristina Jonsson
Landskap:	Uppland
Län:	Stockholm
Kommun:	Sigtuna
Socken:	Sigtuna stad
Fastighet:	Stora gatan 28B, Sigtuna 2:152
Fornlämning:	Sigtuna 195:1
Fastighetskartan:	66G1FS Sigtuna
Koordinater:	6611903/653627
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	–
Inmättningsmetod:	Manuell inprickning.
Dokumentationshandlingar:	Inget dokumentationsmaterial utöver det som redovisas i rapporten har tillvaratagits.
Fynd:	Inga fynd tillvaratagna.